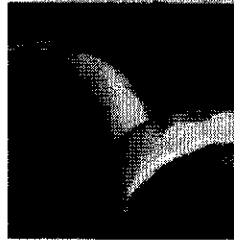
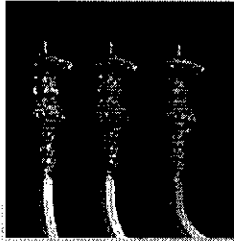

INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

OPPORTUNITIES FOR LIFE-LONG LEARNING

7504 SEVEN MILE LANE • BALTIMORE, MD 21208

410-415-3755 • INFO@GOIJC.ORG • WWW.GOIJC.ORG

***Contemporary Halacha:
Applications and Implications of Jewish Law***

Hilchos Tefillah: Orach Chaim Siman 89:2

Rabbi Shmuel Silber

April 21, 2013

THIS COURSE IS DEDICATED IN MEMORY OF:

אסתר חנה ז"ל בת צבי ופרומה עלקא פייגא בת מאיר ופשא לאה ז"ל נח בן אברהם ופייגא ז"ל
תהא נשמתם צרוורת בצרוור החיים MAY THEIR SOULS BE BOUND IN THE EVERLASTING BOND OF LIFE

כשיגיע זמן מנחה קטנה להפיל מנחה אלה נרץ הוא להפיל מנחה
 חסילם המנחה ואח"כ לשלומין דשמריה ושניהם יחד זה אחר זה
 וכן כחג הראש"ד שהגות פ"ג (מפלה ה"י) וכן כחג האחרונים
 ודכוותיה בשלומין דמנחה וערביה ודלא כמו שגראה ממה שכתב
 ב"י שהצין מדברי הרשב"א במה שכתב
 אבל שלא חזן מפילה לא לדעתו
 לומר דאמר חזון עד זמן מנחה לא
 יתפיל של שמריה דלימא דלא דיבר
 הרשב"א מדין זה כלל אלא מדין
 בשלומין קמייירי לאחר שהגיע זמן
 מנחה ו"ו והכי נקטינן להפיל אחר חזון להפיל עד שיגיע זמן
 מנחה גדולה ודלא כהרצ בהגהת שלמן ערוך (פ"ג) דנמשך אחר דברי
 ב"י וספק דאמר חזון אסור להפיל מפילה שמריה דלימא:

ג זכרון שהגיע זמן תפילה וכו'. מיימא דכך ריש פרק היה
 קורא (דף י"ד) ואסיקנא בשמשים לפתחו ופירש רש"י אבל פגמו
 בדרך שואל וכתב הטוספות (ד"ה משמשים) וכן הלכה אבל פגמו באקראי
 מותר ע"כ כלומר כיון דהפגיעה אינו אלא באקראי מותר אבל
 במשכים לפתחו אע"פ שאינו משכים לפתחו כדי להקביל פניו קודם
 התפילה אלא שהצריך לכתב לעסקיו או לשום ענין אפילו הכי אסור
 לו ליתן שלום כיון דאינו באקראי וכן כתב ה"ר יונה מיהו כתב אין
 איסור אלא בזמיר לו שלום משום דשמו של הקב"ה שלום ואסור
 להקדים כבוד האדם לכבוד המקום בשמו של מקום ברוך הוא אבל
 מותר לומר נפלא דמרי טב כיון שאינו מזכיר לו שלום ואף לשון
 זה לא הותר אלא היכא דמשכים לפתחו לראות עסק מעסקיו אבל
 אם אינו הולך אלא להקביל פניו קודם התפילה אפילו זה הלשון
 אסור מיהו לכרוע למדרי אסור אפילו פגע בו באקראי קודם תפילה
 וכן כתב ב"י וכתב עוד דיש ממירין אפילו כריעה פגמו בו גם בשלמן
 ערוך (פ"ג) כתב שמי הטבוח ולפע"ד נראה ו"ו דליו להקל במה
 שהוא נוגע בכבוד המקום ברוך הוא מיהו אם התמיל לברך הנכרות
 כיון שקיבל עליו עול מלכות שמים בברכות אין למוש כל כך ויכול
 אף לכרוע פגמו בו דוקא:

ד ואסור לו להתעסק בצרכיו או לייך דרך עד שיחפ"ד.
 כתב הר"י אטובא אע"ג דנפוק הסימן כתב רבינו שיש בה מחלוקת
 כהן חסם לו סגרת הראש"ש דחפילה הביט עדיף ע"כ וכתב ב"י ואינו
 נראה דלקמן בשהשיירא הולכת ואי אפשר לו להטעב והכא בשהרשות
 ידו להתעבב אלא שהוא רוצה למהר לרכו דאסור לדברי הכל דהו
 ליה בכלל עושה חפזיו קודם שיחפיל דאיסורא נמי איכא ע"כ
 ולפע"ד נראה דבכאן מיירי נמי אף בשהשיירא הולכת ואי אפשר לו
 להתעבב וכמו שהצין הר"י אטובא דהא סתמא קאמר רבינו או לייך
 לדרך עד שיחפיל אלא דאף על פי כן לדברי הכל קאמר דלא כהר"י
 אטובא דמפרש דתפס סגרת הראש"ש בכאן והוא דבכאן מיירי כשהגיע
 זמן ק"ש ופשיטא דמיירי יכול להתעבב עד שיקרא ק"ש ויחפיל מעומד בצינו
 ויחפיל אסור לו לייך לדרך אסור לו לייך לדרך אפילו
 צולק בשיירא עד שיחפיל בצינו ולא נתלקו אטובא דשמואל ולי אלא צמי
 שמשכים ללאת לדרך משעלה עמוד השחר קודם שהגיע זמן

ב זכרון שהגיע זמן תפילה אסור לאדם להקדים לפתח
 חבירו וכו'. בפרק היה קורא (נכרות י"ד) אמר רב לל דעומן
 שלום לחבירו קודם שיחפיל כליו עשאו במה מתיז רב טעם בשקיס
 שואל מפני הכבוד ומשיב (תרגומא) [תרגומא] רבי אבא במשפס ל'פתחו
 וכתבו תלמידי ה"ר יונה (פ"ג) ד"ה
 חוקא) בשם רבני סרונינאי דאפילו
 במשכים לפתחו אינו אסור אלא
 כשמזכיר לו שלום (א) משום דשמו
 של הקב"ה שלום אבל מותר לומר
 לו נפלא דמרי טב כיון שאינו מזכיר
 לו שלום ונראה למורי הכנ נר"ו שאפילו זה אינו מותר אלא כשהצריך
 לכתב לראות לעסק מעסקיו או לשום ענין אבל אם אינו הולך אלא
 להקביל פניו קודם התפילה אפילו זה הלשון אסור ע"כ ורבינו ירוחם
 (נ"ג ח"ג כד ע"ג) כתב פירוש שלום כמו כריעה אבל שלום זה מותר
 כמו נפלא דמרי טב וכוונא בו ואפילו כריעה אינה אסורה אלא
 במשכים לפתחו אבל אם פגע בו בשום מקום או בציט הכתום מותר
 וכן כתב גאון במשנה ע"כ: ואבא"י דלמירין חו עבמאל אסור
 לעשות חפזיו קודם שיחפיל כהן הרשב"א (יד ד"ה אמו) כלומר
 ואפילו צמולא חפזיו בשוק כדי שלא יפנה לבו לשום דבר עד שיחפיל
 וכמה הראש"ד דהיינו שנהגו לומר נפלא דמרי טב כדי שיתן לב שהוא
 אסור להטעב בדברים אחרים כלל עד שיחפיל ומפני שהוא משנה
 גשון יחזר ע"כ וכן כתב בארנות חיים (מפלה ט"ו י"ד) וכתב עוד
 בארנות חיים (פ"ג) ונאמתן המקומות שנהגו לתת שלום לשם לחבירו
 אחר ו' שאומרים האל הקדוש נראה שמכאן יאל להם המנהג דעד
 כאן נאסרו אם לא בשינוי דברים ומכאן וליך הותרו וכתב עוד
 בארנות דקמאי לא חשו פממים אלא בענין כריעה אבל גלא כריעה
 לא חשו ונתן שלום לכל לשון שיראה בין בדרך בין בציט הנגפת ואין
 צריך כלום והכריעה איסור גמור ו' אפילו גלא נמינת שלום קודם
 שיחפיל אבל אם התמיל לברך הנכרות כיון שקיבל עליו עול מלכות
 שמים בברכות אין למוש כל כך ע"כ (ב):

ג ופ"ש רבינו ואסור לו להתעסק בצרכיו. (ט"ז) אסור לאדם
 לעשות חפזיו קודם שיחפיל. וכמו בנדרות השגן (פ"י ט"ז) שראה
 רבי מן המדקדקים שהיו נמנעים לכתב לנריעה בשמריה עד שהיו
 נכנסים תחלה לבית הכנסת ואומרים שירית ותושבחות ואחר כך הולכים
 לעשות חפזיהם והוא כתב דמשפטא דגמרא משמע דלאו ספיר קא
 עבדי דאחפילת שמונה עשרה שנקצבו עיקר לעבודת הקב"ה קפיד
 תלמודא להקדים אותה לעשיית חפזיו (א): ופ"ש רבינו או לייך
 דרך. כתב עליו רבינו הגדול מהר"י אטובא ז"ל שהוא שלא בדקדוק
 שהרי להלן כותב המתנה המחלוקת שיש בה ויש מי שסובר טוב הוא
 שיחפיל [בזמנה משיחפיל] בציט אבל בכאן חסם לו סגרת הראש"ש

מעומד בצינו ויחפיל אסור לו לייך לדרך אסור לו לייך לדרך אפילו
 צולק בשיירא עד שיחפיל בצינו ולא נתלקו אטובא דשמואל ולי אלא צמי
 שמשכים ללאת לדרך משעלה עמוד השחר קודם שהגיע זמן

דרכי משה

פ"א (א) ובזהר פרשת פקודי דף ק"ג ע"א משמע דכרכי רבינו יונה (ה) דאינו אסור רק כשמזכיר השם: (ב) ובגמרא והר"ף (ה) לא
 משמע לחלק בין אם התחיל בברכות או לא דהרי מביא לשם ראייה ממאי דשואל בק"ש מפני היראה ומפני הכבוד וכו': (ג) ומדברי
 ארחות חיים שכחתי לעיל (רי"ב הארוך אות א) משמע שאין לחוש כל כך:

פרישה

נומנין לו סכר מפילה בזמנה אחר ד' שטגר במוד ולא התפיל קודם זמן מנחה
 וגם כשהגיע זמן מנחה וטעה או טעם ולא התפיל שמריה אם לא שמתפיל מנחה
 קודם ובעתה ולא התפיל דוקא ומטעם שמתנתי ו"ש מחלות וליך סכר מפילה
 בזמנה לא יחיי' ליה רנה לומר אם לא שהקדים מפילה מנחה אבל כשהקדים מפילה
 מנחה וטעה בתפילה שמריה סתמא שיש לה לשלומין לגמרי כיון דעל כל פנים
 זמן תפילה כל יום וק"ל: (א) אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן

הנהגות והערות

ד' בכת"י הנוסח "אח"ש" קודם זמן מנחה: (ה) פירוש מה שחביא ר' יונה בשם חכמי סרונינאי (דכן דרך הפוסקים לקרא החבור על שם רבינו
 יונה אע"פ שהלמיירו כמבואר): [בא"ח הנוסח "אחר אמן דהאל הקדוש": [ז' צ"ח והכריעה איסור גמור אפילו אינו משכים לפתחו ואפילו בלא נתינת
 שלום. (דברי חסדוה ברא"ש ס"ב דברכות אות כט, ושיירי כנה"ג אות ד). ועין מאמר מרבי שהאריך ליישב הניסא שלפנינו:

דלא
 עד
 שהו
 קוד
 נכל
 והא
 כל
 הק
 שא
 עו
 אלו
 דא
 הז
 ב'ז
 כ'ה
 מ'י
 ש'ל
 ר'ב
 ת'נ
 א'ל
 ג'ו
 ו'פ
 א'ו
 כ'ן
 ש'ש
 ט'ו
 ע'ט
 ק'ק
 ד'ד
 א'א
 א'א
 צ'צ
 ס'ס
 נ'נ
 ו'ו
 ז'ז

באר הגולה
 ה שם י"ד ו רבנן יונה
 שם ורבנן ירחם בשם
 גאון ו אריות תים
 ה הרב"ד הירושב"א
 ו תרבות י"ד

שָׁכַר כְּתִפְלָה בְּזִמְנָה, שָׁכַר תִּפְלָה מִיָּהָא אִיבָא. הגה (ז) * ואחר תפלה אסור (ז) להתפלל תפלה שְׁחִיבָה (בית יוסף
 בשם הרשב"א פרק תפלת השחר). וענין לציל ריש סימן ק"ח: ב יביון שהגיע (ח) זמן (ט) תפלה אסור לאדם
 (ט) להקדים (י) לפתח חדרו לתן לו (י) שלום, משום (יא) ידשמו של הקב"ה שלום, אבל מתר לומר לו
 * צפרא דמרי טב. * ואפלו זה אינו מתר אלא (יב) כשהצריך ללכת לראות איזה (ט) עסק, אבל אם אינו
 הולך אלא להקביל פניו קדם תפלה, אפלו זה הלשון אסור, וכן אסור לברע לו כשמשונים לפתחו.
 (יג) ויש אומרים דכריעה אסורה אפלו בלא משכים לפתחו. ואם התחיל לברך הברכות (אחר כך)
 (יד) אין (ט) לחוש כל כן. ואם אינו משכים לפתחו אלא שפגע בו בדרך, מתר לתן שלום. * ויש אומרים
 שאפלו (ט) במוצא חדרו בשוק לא יאמר לו אלא צפרא דמרי (ט) טב, (טז) כפי שימתן לב שהוא אסור
 להתעבב בדרך אחרים כלל עד שיתפלל: ג אסור לו (יז) להתעסק (יח) בצרכיו או (יט) לילך לדרך
 (כ) עד שיתפלל תפלה (י) [ב] י"ח (י"ט) מקלין לאחר שאמרו מקצת ברכות קדם שאמרו ברוך שאמר,

שערי תשובה

קריאת שמע ותפלה בטר תחלת היום ותחלת הלילה ממש אוליגו. ענין שם: [ב] י"ח. ענין
 באר היטב. וענין לקמן סימן רנ"א בשם סדר היום לענין צרכי שבת שאם לא ימצא אתר כן
 לקנות מקה תפלה ואחר כך יתפלל, ואם הצבור מתפללים לא יורש טעם, ואין לחייד להתחשב
 יותר טעם, כי כל מה שצבאר עושים והקב"ה חפץ בו כו', ענין שם בסדר היום. וענין
 רבה הכריע קצת הב"ח וט"ו. מיהו אם צבר במידד נראה לי לפסק בשלחן ערוך: (ט) תפלה. הינו, מצלות השחר: (י) שלום. מי שיש לו עבדים או משרתים שצריך
 שישמשוהו, יזהירם מבערב שיקומם ממשנתם ויחצו ידיהם ויברכו הברכות ויקראו קרשה ראשונה של שמע ואמר כך: כול לצעות צרכיו, תלכות קטנות ח"ב סימן ר'.
 ובתשובת שבת יעקב חלק ב סימן כ"ב כתב צ"ח דכל זה הוא מפרט חסידות אצל
 טב, אבל לתן לו שלום אפלו בכהאי גוונא אסור, כגון אברהם: (ח) לחוש. פרוש. דאין מתר לברע פשאיין משכים לפתחו, אבל במשכים לפתחו, בין לצרף או נתינת
 שלום אפלו ותחיל הברכות אסור, לחם המזוזות ב"ח כגון אברהם וט"ו ופרי תדוש: (ט) טב. ולא יתן לו שלום אף על פי שרגיל לתן לו שלום. כגון אברהם: (י) י"ח.

באר היטב

דצריך לגמר התפלה קדם שלישי תיטב: (ז) להתפלל. הב"ח חולק על זה ופטר
 להתפלל אחר תפלה עד שישגיע זמן מנחה גדולה, ענין שם, וכן פסק הכ"ו למצוה,
 רק שמומין מנחה גדולה שהוא ר' שעות וקצתה תפלה מנחה גדולה ואמר כך ישלים
 של שחרית, ענין שם. וכן כתב הש"ך נכנסת הגדולה ופרי תדוש. וכן אברהם כתב
 דבאמת זמן מנחה מתחיל אחר תפלה, אם כן תפלה מנחה שתיים [ב]בספר אליה
 (ט) תפלה. הינו, מצלות השחר: (י) שלום. מי שיש לו עבדים או משרתים שצריך
 שישמשוהו, יזהירם מבערב שיקומם ממשנתם ויחצו ידיהם ויברכו הברכות ויקראו קרשה ראשונה של שמע ואמר כך: כול לצעות צרכיו, תלכות קטנות ח"ב סימן ר'.
 ובתשובת שבת יעקב חלק ב סימן כ"ב כתב צ"ח דכל זה הוא מפרט חסידות אצל
 טב, אבל לתן לו שלום אפלו בכהאי גוונא אסור, כגון אברהם: (ח) לחוש. פרוש. דאין מתר לברע פשאיין משכים לפתחו, אבל במשכים לפתחו, בין לצרף או נתינת
 שלום אפלו ותחיל הברכות אסור, לחם המזוזות ב"ח כגון אברהם וט"ו ופרי תדוש: (ט) טב. ולא יתן לו שלום אף על פי שרגיל לתן לו שלום. כגון אברהם: (י) י"ח.

באר הלכה

אין להתפלל י"ח קדם הנני: * ואחר תפלה וכו'. וענין כשישנה בדרך לענין
 הנצי שעה שאמר תפלה. ואחר חצי שעה זו לצ"ל אלקא טוב לא יתפלל תפלה
 שחרית, אפלו אם מה שלא התפלל עד עתה היה באגם, וכל שכן במידד.
 והתפלל, בברכותיו לנשוא לנשוא פוסקים, אלא יתפלל מתחלה מנחה ואחר
 כך י"ח בשביל שחרית להשקפה, והוא שפסול התפלה היה מתחלה באגם ולא
 במידד, ויבדלשון בסימן ק"ח. וקצת מקנה ענין לזה שם דצ"ח: * ואפלו
 עשה בשוגג. ויש מקלין בהנצי שעה שאחר תפלה. וידינא משמע מפרי מגדים ודרך החיים שאין לזוז מפיסק הר"ב, וכן משמע במבאר הגר"א, דבאמת כבר הגיע זמן
 מנחה שמתחלת מתחלת שבע, אלא משמע שאין אנו בקיאים ושואם בא לטעות וצל כן אסור ח"ל, על כן כשישגג או נאגם ולא התפלל קדם תפלה, יתמין אחר תפלה
 חצי שעה (דמינו, כפי ששיגע זמן תפלת מנחה) ותפלל מנחה, ואחר כך שחרית בתורת השלמה, ולא להפסיק, וגם דוקא בשגג או נאגם אבל במידד אין לו מתקנה, כמו
 שיתבאר כל זה בסימן ק"ח. אגם בדיעבד אם התפלל שחרית בהנצי שעה זו שאחר תפלה יצא ואין צריך להתפלל שנית [דרך החיים, ענין שם עוד]. וענין בחיודי ר'
 צוקיבא איגרי מה שכתב בשם הצ"ח בענין זה: ב (ח) זמן תפלה. הינו, (יד) מצמוד השחר. וענין בבאר הלכה בסעיף א: (ט) להקדים וכו'. (טז) והוא הדין אם הולך בבית
 הקנסת מקום הקבוע לו למקום חדרו לתן לו שלום: (י) לפתח חדרו. והוא הדין אם היה אביו או רבו. ואם יש לחוש לאיבת גבירא אלקא, אם יכול לתן דוד בלא אמירת
 שלום, שפיר דמי [פרי מגדים], וקששגועו בדרך, יש להקל בגבירא אלקא גם באמירת שלום, דבלאו הכי מדינא מתר ויבדלשון כ"ל: (יא) דשמו וכו'. * ואין ראוי להזכיר
 שמו על האדם ולקבדו קדם שאמכבד להקב"ה. ובלשון לע"ז יש לענין. ומסתברא דאם אמר ברחום יתקדש או החפון תתקדש וכדומה שרי, דמקביר בשמו של הקב"ה [פרי
 מגדים, ענין שם עוד]: (יב) כשהצריך. רוצה לומר, שהצריך ללכת דרך חצרו של חדרו בראות איזה עסק, (יז) דוקא לראות, אבל להתעסק ממש אסור קדם התפלה, ויבדלשון
 לו שלום אף בכהאי גוונא אסור, וענין בבאר הלכה. ודע, דמה שכתב השלחן ערוך לראות איזה עסק, (יז) דוקא לראות, אבל להתעסק ממש אסור קדם התפלה, ויבדלשון
 בסעיף ג: (יג) ויש אומרים וכו'. וכן יש להורות נב"ח ועלת תמיד: (יד) אין לחוש. פרוש. דאין מתר לברע פשאיין משכים לפתחו (יח) אבל במשכים לפתחו בין לברע
 או נתינת שלום אפלו ותחיל הברכות אסור: (טז) במוצא וכו'. (יט) ולא יתן לו שלום אף על פי שרגיל לתן לו שלום: (טז) כפי שימתן לב שהוא אסור לומר לו צפרא דמרי מתר
 מכל מקום (כ) והגו קדמונינו להתמיר בנה מזה השעם. ואם התחיל הברכות (כא) אין לחוש כל כך ומתר לתן שלום. וכל זה לפתח לומר לחברו שלום, (כב) אבל כשהחבר
 שואל בשלומו מתר להשיב בכל ענין, (כג) וכל שכן דמי שקבר התפלל מתר להשיב לפתחו של חברו שלא התפלל לתן לו שלום, אף על פי שישצטרף להשיבו:
 ג (יז) להתעסק כו'. וקדם אור המקור שפיר לצעות מלאכה [של"ה וחשק שלמה]. וכתב האליה רבה, דמכל מקום אין לצעות שום ענין עד שיקבד סדר הברכות. ופשוט
 דבכונה בהנצי שעה שסמוך לראות הבקר: (יח) בצרכיו. ופי שיש לו עבדים עבדים או משרתים שצריך שישמשוהו, יזהירם מבערב שיקומם ממשנתם ויחצו ידיהם ויברכו
 הברכות ויקראו קרשה אחת של שמע, ואחר כך: כול לצעות צרכיו. (כז) וכל זה הוא מפרט חסידות, אבל מדינא אין קפידא: (יט) לילך לדרך. ואפלו (כח) קדם מנחה
 ומעריב אם הגיע זמן, דינן כמו קדם שחרית: (כ) עד שיתפלל. ואפלו (כז) אם במקום שיבא יתהי יכול גם כן להתפלל עם הצבור בזמנו, אף על פי כן אסור,
 שער הציון (יב) פרי מגדים: (יג) ראב"ן ופרי תדוש וכן מצד הגר"א בבארו, ענין שם: (יד) כגון אברהם ודרך החיים ושאר אחרונים, ולא כפי"ו מצד תפלה: (טז) פרי מגדים ודרך החיים
 וכן מצד דעת תמיד: (טז) אגם אברהם ודרך החיים: (יז) פרי מגדים ודרך החיים: (יח) לחם המזוזות יתקדש ופרי הגר"א ושאר אחרונים: (יט) כגון אברהם: (כ) דרך החיים: (כא) פרי מגדים
 ודרך החיים: (כב) דרך החיים: (כג) מלציל בסימן ס"ו כשישנה בירידה סעיד קמן וכו': (כד) שבת יעקב ויגן גבורים דלא קבלות קטנות: (כה) כפי משנה בשם הר"מ ופרי מגדים: (כו) דרך החיים:
 ביצחק יקרא ענין כו' עמרא. ע"ע. דלקאורה זו תפלה לה שימתן בקר טוב, אם כן איך אפשר לומר צפרא טבא, הרי צריך מנין בני להתפלל לה בארמות. כיום חל אחר התפלה,
 אם המקום קמו, דרך לומר "שלום", שנה שם ה', מאמירת "בקר טוב".
 רק אחר התפלה, והוא שמתחיל בשם ה' לצרף בשר ודם לפני התפלה.
 ואולם אם נסע להתפלל במקום רחוק כדי לקבל על כך שבר פסיעות, מתר. וכן מתר לנסע קדם התפלה כדי לא לאתר לעבודה, כי נסיעה זו היא נסיעה לדרך מנחה. להנמע מאסור
 גול, אפישה לדרך מנחה מתר קדם התפלה (עיי משנ"ב סי' ע' סימן יג).

משנה ברורה

אף על פי כן יצא דמי חובת תפלה אף שהיתה שלא בזמנה. והוא הדין שיתבטלה
 אם לא התפלל מתקדם, (יב) צריך להתפלל אחר ד' שעות עד תפלה, רק שאין לו
 שָׁכַר כְּתִפְלָה בְּזִמְנָה. וטוב שיתפלל או בתורת נדבה, כי (יג) יש פוסקים שסוברים
 דבחייד עד ד' שעות טוב לא מצי להתפלל כלל, על כן יתפלל תפלה שאם מצד
 הדין הוא פסוד הוא בתורת נדבה [פרי מגדים]: (ז) ואחר תפלה. משמע מלשון הר"ב
 דאפלו מתר אחר תפלה אסור להתפלל שחרית, ואדלציל קאי בין עבר במידד או
 עשה בשוגג. ויש מקלין בהנצי שעה שאחר תפלה. וידינא משמע מפרי מגדים ודרך החיים שאין לזוז מפיסק הר"ב, וכן משמע במבאר הגר"א, דבאמת כבר הגיע זמן
 מנחה שמתחלת מתחלת שבע, אלא משמע שאין אנו בקיאים ושואם בא לטעות וצל כן אסור ח"ל, על כן כשישגג או נאגם ולא התפלל קדם תפלה, יתמין אחר תפלה
 חצי שעה (דמינו, כפי ששיגע זמן תפלת מנחה) ותפלל מנחה, ואחר כך שחרית בתורת השלמה, ולא להפסיק, וגם דוקא בשגג או נאגם אבל במידד אין לו מתקנה, כמו
 שיתבאר כל זה בסימן ק"ח. אגם בדיעבד אם התפלל שחרית בהנצי שעה זו שאחר תפלה יצא ואין צריך להתפלל שנית [דרך החיים, ענין שם עוד]. וענין בחיודי ר'
 צוקיבא איגרי מה שכתב בשם הצ"ח בענין זה: ב (ח) זמן תפלה. הינו, (יד) מצמוד השחר. וענין בבאר הלכה בסעיף א: (ט) להקדים וכו'. (טז) והוא הדין אם הולך בבית
 הקנסת מקום הקבוע לו למקום חדרו לתן לו שלום: (י) לפתח חדרו. והוא הדין אם היה אביו או רבו. ואם יש לחוש לאיבת גבירא אלקא, אם יכול לתן דוד בלא אמירת
 שלום, שפיר דמי [פרי מגדים], וקששגועו בדרך, יש להקל בגבירא אלקא גם באמירת שלום, דבלאו הכי מדינא מתר ויבדלשון כ"ל: (יא) דשמו וכו'. * ואין ראוי להזכיר
 שמו על האדם ולקבדו קדם שאמכבד להקב"ה. ובלשון לע"ז יש לענין. ומסתברא דאם אמר ברחום יתקדש או החפון תתקדש וכדומה שרי, דמקביר בשמו של הקב"ה [פרי
 מגדים, ענין שם עוד]: (יב) כשהצריך. רוצה לומר, שהצריך ללכת דרך חצרו של חדרו בראות איזה עסק, (יז) דוקא לראות, אבל להתעסק ממש אסור קדם התפלה, ויבדלשון
 לו שלום אף בכהאי גוונא אסור, וענין בבאר הלכה. ודע, דמה שכתב השלחן ערוך לראות איזה עסק, (יז) דוקא לראות, אבל להתעסק ממש אסור קדם התפלה, ויבדלשון
 בסעיף ג: (יג) ויש אומרים וכו'. וכן יש להורות נב"ח ועלת תמיד: (יד) אין לחוש. פרוש. דאין מתר לברע פשאיין משכים לפתחו (יח) אבל במשכים לפתחו בין לברע
 או נתינת שלום אפלו ותחיל הברכות אסור: (טז) במוצא וכו'. (יט) ולא יתן לו שלום אף על פי שרגיל לתן לו שלום: (טז) כפי שימתן לב שהוא אסור לומר לו צפרא דמרי מתר
 מכל מקום (כ) והגו קדמונינו להתמיר בנה מזה השעם. ואם התחיל הברכות (כא) אין לחוש כל כך ומתר לתן שלום. וכל זה לפתח לומר לחברו שלום, (כב) אבל כשהחבר
 שואל בשלומו מתר להשיב בכל ענין, (כג) וכל שכן דמי שקבר התפלל מתר להשיב לפתחו של חברו שלא התפלל לתן לו שלום, אף על פי שישצטרף להשיבו:
 ג (יז) להתעסק כו'. וקדם אור המקור שפיר לצעות מלאכה [של"ה וחשק שלמה]. וכתב האליה רבה, דמכל מקום אין לצעות שום ענין עד שיקבד סדר הברכות. ופשוט
 דבכונה בהנצי שעה שסמוך לראות הבקר: (יח) בצרכיו. ופי שיש לו עבדים עבדים או משרתים שצריך שישמשוהו, יזהירם מבערב שיקומם ממשנתם ויחצו ידיהם ויברכו
 הברכות ויקראו קרשה אחת של שמע, ואחר כך: כול לצעות צרכיו. (כז) וכל זה הוא מפרט חסידות, אבל מדינא אין קפידא: (יט) לילך לדרך. ואפלו (כח) קדם מנחה
 ומעריב אם הגיע זמן, דינן כמו קדם שחרית: (כ) עד שיתפלל. ואפלו (כז) אם במקום שיבא יתהי יכול גם כן להתפלל עם הצבור בזמנו, אף על פי כן אסור,
 שער הציון (יב) פרי מגדים: (יג) ראב"ן ופרי תדוש וכן מצד הגר"א בבארו, ענין שם: (יד) כגון אברהם ודרך החיים ושאר אחרונים, ולא כפי"ו מצד תפלה: (טז) פרי מגדים ודרך החיים
 וכן מצד דעת תמיד: (טז) אגם אברהם ודרך החיים: (יז) פרי מגדים ודרך החיים: (יח) לחם המזוזות יתקדש ופרי הגר"א ושאר אחרונים: (יט) כגון אברהם: (כ) דרך החיים: (כא) פרי מגדים
 ודרך החיים: (כב) דרך החיים: (כג) מלציל בסימן ס"ו כשישנה בירידה סעיד קמן וכו': (כד) שבת יעקב ויגן גבורים דלא קבלות קטנות: (כה) כפי משנה בשם הר"מ ופרי מגדים: (כו) דרך החיים:
 ביצחק יקרא ענין כו' עמרא. ע"ע. דלקאורה זו תפלה לה שימתן בקר טוב, אם כן איך אפשר לומר צפרא טבא, הרי צריך מנין בני להתפלל לה בארמות. כיום חל אחר התפלה,
 אם המקום קמו, דרך לומר "שלום", שנה שם ה', מאמירת "בקר טוב".
 רק אחר התפלה, והוא שמתחיל בשם ה' לצרף בשר ודם לפני התפלה.
 ואולם אם נסע להתפלל במקום רחוק כדי לקבל על כך שבר פסיעות, מתר. וכן מתר לנסע קדם התפלה כדי לא לאתר לעבודה, כי נסיעה זו היא נסיעה לדרך מנחה. להנמע מאסור
 גול, אפישה לדרך מנחה מתר קדם התפלה (עיי משנ"ב סי' ע' סימן יג).

השחר אין לחוש כלל¹⁴⁷ כך ומותר גם לו להקדים בשלום לחבירו.

ודע, כי מה שכתב השו"ע לאסור ללכת לבית חבירו, בית חבירו לאו דווקא הוא, אלא אף אם לחבירו¹⁴⁸ חדר מסוים במקום מסוים הרי זה בכלל 'בית חבירו', ולא זו בלבד אלא אף¹⁴⁹ בבית הכנסת אם הולך ממקום הקבוע לו למקום חבירו ג"כ בכלל האיסור, אמנם בדרך¹⁵⁰ כניסתו לביהכ"נ כשעדיין לא הגיע למקומו או כשהולך לקחת סידור וכדו' מותר לו להאריך דרכו בדרך מקום חבירו כדי לברכו בצפרא טבא וכדו' אבל לא באמירת 'שלום' א"כ אמר כבר מקצת ברכות השחר.

לענין משרת שמותר לו ללכת לבית אוננו לשמשו, אלא שכאמור בבה"ט (שם) נכון לומר קודם לכן ברכה"ת וקריאת שמע, וכמו"כ יש¹⁵¹ לימנע מלומר 'שלום' או 'שלום עליכם'.

ועפ"י כלל זה נוהגים¹⁵⁴ בכל ישראל בשבת שלפני הנישואין ללכת לבית החתן לפני התפילה ללוותו לביהכ"נ, וכמו"כ ליכנס¹⁵⁵ לבית האבל קודם התפילה כדי לנחמו, או לחולה לבקרו ולחזקו, וכמו"כ מותר¹⁵⁶ ללכת לבית חבירו שעומד לפני נסיעה כדי ליפרד ממנו וללוותו לדרכו שגרולה מצות לוייה הן מצד הגמילות חסדים שבה והן מצד הסגולי להצלחת הנוסע (כדלקמן סימן ק"י אות ט').

וכאמור, יש לימנע בכל אלו מלומר 'שלום', אלא יוכל לומר צפרא טבא ושכתא טבא ושאר לשונות של ברכות ואיחולים שבוה ליכא נלל קפידא, ואפילו בנתינת יד (וכדלהלן באות הנא), וכמו"כ ישתדל להיות לאחר ברכות התורה וק"ש.

לחשכים לבית אביו, אדונו, לבית חתן, אבל, לבית היוצא לדרך

יב. מ"ב סק"י: וה"ה אם היה אביו או רבו. אמנם אם יהיה משום פגיעה בהם¹⁵¹ או זלוול בכבודם, מותר¹⁵² להשכים לפתחם, כי הוקש כבודם לכבוד המקום, והכוונה בקבלת פניהם למען כבוד שמו יתברך וכבוד התורה, ואין זה בכלל מקדים כבוד חבירו לכבוד קונו, ולא גרע מהא דכתב הבה"ט (סק"ו) ומשנ"ב (סק"ח)

לברך את חבירו ולהושיט לו יד

יג. מ"ב סק"א: ומסתברא דאם אומר החתום ירחמך או החנון יחננך וכדומה שרי, דמברכו בשמו של הקב"ה. והוא הדין¹⁵⁷ שאר ברכות

הקמח החדש סק"א, וכן נהוג עלמא. 147. בן לשון המשנ"ב (סקט"ז) בשם פמ"ג ודה"ח, ומקורו כב"ר בשם ארחות חיים, ומשמע שיש מן ההידור לימנע גם באמר ברכות השחר. 148. אשל אברהם בוטשאטש, ועיי"ש שאם החדר אינו מיוחד לחבירו אלא שייך לציבור אינו בכלל האיסור דאין זה בגדר 'משכים לפתחו'. 149. כמבואר במשנ"ב סק"ט בשם הפמ"ג. 150. כ"מ מלשון פמ"ג ומשנ"ב: 'הולך ממקום הקבוע לו למקום חבירו, ועוד דלא גרע מבא לחצר חבירו לראות איזה עסק דמותר דרך אגב לילך לפתחו וכמשנת"ל. 151. וכגון שיוצאים לדרך או באים מן הדרך ויש משום פגיעה אם לא יבואו ללוותם או לקבל פניהם - שו"ת בצל החכמה ח"ה סי' ע"ג - ע"ג. 152. תורת חיים סופר סק"ה, שו"ת בצה"ח שם. אמנם גדולי ישראל מצידם היו גמנעים מלקבל פני הבאים אליהם לפני תפלתם ואף היו משתדלים לימנע מלקבל שאר מיני כיבודים וכגון גישוק ידיהם וכיוצא"ו, וכפי שכתב בשו"ת לב חיים ח"ב סי' קמ"ז (הו"ד בכה"ח סק"ג ובלקט הקמח החדש סק"ל) 'אסור לקבל כבוד קודם התפלה מזהמנשקים יד החכם אפילו זה (המנשק) התפלל, וכן לברך חבירו' (ע' להלן באות הבא), וכ"כ בס' מדבר קדמות (לחיד"א ז"ע) בשם אור החיים הק' ומצא בן בונהר חדש (רות דף קכ"ח) וכו'. 153. שו"ת בצה"ח שם. 154. שו"ת משנת יוסף ח"ה סי' כ', ועיי"ש באריכות עוד טעמים לשבח לישב מנהג זה ללכת לקבל פני החתן בשבי"ק לפני התפילה. 155. ס' אשוי ישראל פי"ג הערה ל"ב. 156. שו"ת בצה"ח שם, ועיי"ש שאביו או רבו מותר אף לקבל פניהם בשרה התעופה או ללוותם עד לשם. 157. לקט הקמח החדש סק"ל, שו"ת בצל החכמה